

Cuprins

CUVÂNTUL PREȘEDINTELUI UNIUNII JURIȘTILOR DIN ROMÂNIA

REVISTA „DREPTUL” ÎNTRE CULTURĂ, ISTORIE ȘI ARTĂ
(„DREPTUL” CA O CLIPĂ)

Prof. univ. dr. av. Ioan CHELARU 13

ARC PESTE TIMP. UN FRAGMENT DIN ISTORIA PUBLICISTICII JURIDICE ROMÂNE

EVOCARE – 150 DE ANI DE LA APARIȚIA PRIMULUI NUMĂR
AL REVISTEI „DREPTUL” – O MARE ȘCOALĂ DE JURIȘTI
ȘI DE SCRIERI JURIDICE –

Prof. univ. dr. h.c. Ovidiu PREDESCU, Prof. univ. dr. Liviu-Bogdan CIUCĂ..... 17

MESAJE DIN PARTEA MEMBRILOR COLEGIULUI DE REDACȚIE

PRIVILEGIUL ȘI DATORIA NOASTRĂ DE A CONTINUA CEEA CE REVISTA
„DREPTUL” A ÎNCEPUT ACUM 150 DE ANI

Prof. univ. dr. h.c. Ovidiu PREDESCU 44

ÎNTÂLNIREA CU... „DREPTUL”!

Prof. univ. dr. Liviu-Bogdan CIUCĂ 45

REVISTA „DREPTUL” LA CEAS ANIVERSAR SAU DESPRE PRESTIGIU,
ONOARE ȘI MÂNDRIE ȘI, MAI ALES, DESPRE HARUL ȘI MENIREA
CERCETĂRII ȘI PUBLICISTICII JURIDICE

Prof. univ. dr. Cristian IONESCU 46

REVISTA „DREPTUL” – OGLINDĂ A VIEȚII JURIDICE ROMÂNE

Conf. univ. dr. Mirela GORUNESCU 48

REVISTA „DREPTUL”, UN MESAJ ÎN TIMP

Prof. univ. dr. Cristian JORA 49

REVISTA „DREPTUL” LA 150 DE ANI

Prof. univ. dr. Irina Moroianu ZLĂTESCU..... 50

LEGEA ARE ÎNTOTDEAUNA DREPTATE

Dorin CIUNCAN 52

DESPRE COMPLEXITATEA ELABORĂRII UNEI PUBLICAȚII
CU PROFIL JURIDIC

Camelia RADU 54

CONFESIUNI DIN INTERIOR

Mihail ALBICI 55

MĂRTURII ȘI MESAJE DE PARTENERIAT PUBLICISTICREVISTA „DREPTUL” – PLATFORMĂ DE DISEMINARE
A CUNOȘTINȚELOR JURIDICE

Conf. univ. dr. Titus CORLĂȚEAN 58

DREPTUL AȘTEPTAT

Marius-Robert CAZANCIUC 60

REVISTA „DREPTUL” – SPAȚIUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE JURIDICĂ

Cătălin PREDOIU 62

„DREPTUL”, LA 150 DE ANI: ISTORIE DEMNĂ ȘI O TRADIȚIE
CARE NE OBLIGĂ

Florin IORDACHE 64

REVISTA „DREPTUL”, REPER AL CREAȚIEI ȘI CULTURII
JURIDICE ROMÂNEȘTI!

Europarlamentar Daniel BUDA..... 65

REVISTA „DREPTUL”, REPER FUNDAMENTAL PENTRU PROCESUL
DE LEGIFERARE

Senator Angel TÎLVĂR 66

REVISTA „DREPTUL” LA 150 ANI: SURSĂ DE VALORI JURIDICE Prof. univ. dr. Augustin LAZĂR, fost procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție	67
UN SECOL ȘI JUMĂTATE DE EXCELENȚĂ ÎN FORMAREA ELITELOR JURIDICE NAȚIONALE Dr. Dumitru Viorel MĂNESCU	70
REVISTA „DREPTUL” ARE ASTĂZI O MISIUNE MAI GREĂ DECÂT ORICÂND Av. dr. Traian BRICIU	71
REVISTA „DREPTUL” ESTE UN REPER PENTRU PROFESIONIȘTI DREPTULUI Executor judecătoresc Marius Iacob MORARI	73
LA MAREA SĂRBĂTOARE A PRESEI JURIDICE ȘTIINȚIFICE! Prof. univ. dr. Mircea DUȚU	75
CE ESTE REVISTA „DREPTUL”? Prof. univ. dr. Mihai Adrian HOTCA	77
„DREPTUL”, DE LA INSTRUMENT DE MODERNIZARE LA TRADIȚIE JURIDICĂ Prof. univ. dr. Gabriel OLTEANU	78
REVISTA „DREPTUL” ȘI CULTURA JURIDICĂ ROMÂNEASCĂ Conf. univ. dr. Ioana Maria COSTEA.....	79
GÂNDURI LA CEAS ANIVERSAR Conf. univ. dr. Cristian Dumitru MIHEȘ	80
REVISTA „DREPTUL”, FAR CĂLĂUZITOR AL DOCTRINEI JURIDICE ROMÂNEȘTI Nicolae CÎRSTEA	81
O CONTRIBUȚIE DETERMINANTĂ LA CRISTALIZAREA DOCTRINEI ȘI PRACTICII JURIDICE Mihaela LUCA	82
REVISTA „DREPTUL” O SURSĂ BIBLIOGRAFICĂ DE REFERINȚĂ Nicoleta SOLOMON	83

„DREPTUL” A FOST UN CRONICAR AL EVOLUȚIEI ȘTIINȚEI JURIDICE ROMÂNEȘTI Radu DIMITRIU	84
REVISTA „DREPTUL” – UN DEPOZITAR DE DOCTRINĂ ȘI JURISPRUDENȚĂ CARE MARCHEAZĂ DEZVOLTAREA CULTURII JURIDICE ROMÂNE	
CONTRIBUȚIA REVISTEI „DREPTUL” LA DEZVOLTAREA DOCTRINEI, JURISPRUDENȚEI ȘI CULTURII JURIDICE ROMÂNE Prof. univ. dr. h.c. Ovidiu PREDESCU	85
REVISTA „DREPTUL”, JUSTIȚIA PREVENTIVĂ ȘI NOTARUL PUBLIC Prof. univ. dr. Liviu-Bogdan CIUCĂ.....	88
DESPRE ROSTUL UNEI REVISTE DE DREPT Prof. univ. dr. Cristian IONESCU.....	93
REVISTA „DREPTUL” – DE 150 DE ANI, OGLINDĂ A VIEȚII JURIDICE DIN ROMÂNIA Conf. univ. dr. Mirela GORUNESCU	116
DESPRE UNELE OPINII DOCTRINARE SUSȚINUTE DE-A LUNGUL VREMII ÎN PAGINILE REVISTEI „DREPTUL” dr. Cristian JORA	123
RESTITUIRI – SELECȚIE DIN ARTICOLELE PUBLICATE ÎN REVISTA „DREPTUL” (1871-1944); „JUSTIȚIA NOUĂ”; „REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT” ȘI „DREPTUL”	
LIPSA DE CALITATE A UNUI JUDECĂTOR DUPE DREPTUL PUBLIC ȘI DUPE PROCEDURA CIVILĂ ALEXANDER	133
DISCURSUL DLUI G. FILITTI, PROCUROR GENERAL, PENTRU DESCHIDEREA SESIUNEI JUDICIARE 1885-86 A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE	139

COMPETENȚA SECȚIUNEI DE NOTARIAT Em. CERNĂTESCU	148
DESPRE NOTARIAT M. ZENIDE.....	155
DISOLVAREA PERSOANELOR JURIDICE Virgil C. ARION	159
PUTEREA JUDECĂTORESCĂ ȘI LEGILE NECONSTITUȚIONALE Constantin G. DISSESCU.....	164
AU SAU NU JUDECĂTORII NOȘTRI DREPTUL DE A EXAMINA CONSTITUȚIONALITATEA LEGILOR ȘI LA CAZ CÂND LE-AR GĂSI ABĂTUTE DELA REGULELE CONSTITUȚIONALE SĂ REFUZE A LE APLICA? P. MISSIR.....	172
ACTIVITATEA PARCHETULUI GENERAL DELA ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE (Raportul No. 1 din 2 Ianuarie 1913, adresat de d-l procuror general al Înaltei Curți de casație și justiție d-lui Ministru de justiție) Procuror-general, SC. POPESCU	178
CÂTEVA CUVINTE DESPRE <i>CLAUSULA SAU CAUTELA SOCINI</i> D. ALEXANDRESCO	183
NOI ORIZONTURI ÎN LEGISLAȚIUNEA PENALĂ E.C. DECUSEARĂ	186
DREPTUL CIVIL COMPARAT Constantin HAMANGIU	188
REFORMA LEGISLATIVĂ ÎN DOMENIUL OBLIGAȚIUNILOR George PLASTARA.....	194
CÂTEVA CUVINTE ASUPRA LEGII PENTRU ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CONSILIULUI LEGISLATIV George D. NEDELCU	201

IZVOARELE CONSTITUȚIUNII ROMÂNE DELA 1866 Const. C. ANGELESCU	212
PROBLEME DE ORDIN CONSTITUȚIONAL Ion N. STAMBULESCU	222
CONSILIUL LEGISLATIV ȘI CONSTITUȚIONALITATEA LEGILOR Ioan C. FILITTI	227
CÂTE-VA CUVINTE DESPRE INTERPRETAREA ART. 73 AL. D. DIN CONSTITUȚIUNE Mircea DJUVARA.....	231
NOȚIUNI DESPRE UNIFICAREA LEGISLATIVĂ Andrei RĂDULESCU	235
PRIVIRE ASUPRA DESVOLTĂREI JURIDICE A ROMÂNIEI DELA 1864 PÂNĂ ASTĂZI Andrei RĂDULESCU	245
CÂTEVA CUVINTE DESPRE ÎNFIINȚAREA CURȚII NOASTRE DE CASAȚIE Ioan C. FILITTI	254
UNELE PROBLEME ALE CODULUI FAMILIEI Aurelian IONAȘCU	257
ADMISIBILITATEA CERERII CHELTUIELILOR DE JUDECATĂ PRIN ACȚIUNE SEPARATĂ DE CĂTRE INCULPATUL ACHITAT Betinio DIAMANT	266
CORELAȚIA DINTRE CĂILE DE ATAC ÎN PROCESUL CIVIL ÎN LUMINA LEGISLAȚIEI ÎN VIGOARE ȘI ÎN PERSPECTIVA VIITOAREI REGLEMENTĂRI ÎN MATERIE Ilie STOENESCU.....	269
PROBLEME GENERALE PRIVIND INFRAȚIUNILE DE FALS ÎN ÎNSCRISURI Vasile PAPADOPOL	287

TRANSMITEREA DREPTULUI REAL ȘI A RISCURILOR ASUPRA PRODUSELOR ȘI RĂSPUNDEREA UNITĂȚII DE TRANSPORT PENTRU INTEGRITATEA LOR ÎN LUMINA DISPOZIȚIILOR ART. 37 DIN LEGEA NR. 3/1988 Dr. Gheorghe BELEIU	305
REVISTA „DREPTUL” (1871-1944) CE A FOST ȘI CE A ÎNSEMNAT ÎN CULTURA JURIDICĂ ROMÂNEASCĂ Doru COSMA	312

Cuvântul Președintelui Uniunii Juriștilor din România

REVISTA „DREPTUL” ÎNTRE CULTURĂ, ISTORIE ȘI ARTĂ („Dreptul” ca o clipă)

Motto: „*Ferice de cei ce păzesc Legea, de cei ce înfăptuiesc dreptatea în orice vreme!*”
(Biblia, Psalmi 106:3)

Prof. univ. dr. av. **Ioan CHELARU**
Președinte, Uniunea Juriștilor din România

Cât de mult durează o clipă? Întrebați un pacient care așteaptă să primească diagnosticul medical sau întrebați un adolescent care șovăie, răpus de emoții, în întâmpinarea “marii sale iubiri” pe o bancă din parc, ori întrebați o mamă care își ia rămas bun de la copii pentru a pribegi în căutarea unei vieți mai bune. Cât de mult durează o clipă atunci când nu mai ai decât o clipă? Relativitatea momentului nu ne este deloc străină.

Surprinși de efemeritatea timpului, de setea lui galopantă după izvoarele epocilor, poposim pentru un moment să ne tragem sufletul într-o reverență sfiocasă de mulțumire înaintea tuturor celor care de 150 de ani fac posibilă existența neîntreruptă și neîntinată a revistei „Dreptul”. Cugetând la trecerea anilor, ne bucurăm că avem prilejul să scriem povești noi despre timpuri vechi, aducând un omagiu celor care fac posibilă bucuria paginii tipărite, ori, a rândurilor succedate pe un ecran digital.

„*Nemo censetur ignorare legem*”, un deziderat cu o puternică încărcătură istorică, aforism ghid al vechilor și noilor timpuri. Întregul mapamond nutrește o serie de valori comune dintre care nu putem exclude setea de dreptate. Neamul românesc, crâncen încercat de mult prea multe ori de episoade lungi de **barbarie**, dominație a marilor imperii, ori robie a statelor vecine, pus la încercare de o șubredă unire, luptând cu propria dezbinare, a învățat să ajungă de multe ori la destinație pe căi nebătătorite, încă.

Ne găsim la **Aniversarea unei publicații** devenită clasică în conștiința de breaslă a întregului corp de juriști. Unică, diversă, mereu aproape de spiritul vremurilor în care fiecare număr s-a ivit. (...)

Unul din episoadele acestui parcurs care încă se scrie ne poartă în urmă cu exact 150 de ani, la data de 16 decembrie 1871, când, în timiditatea unei tiparnițe din *Târgul Ieșilor*

avea să fie botezată pentru prima dată cu lumina acestei lumi, **revista „Dreptul”**. Eveniment de mare anvergură pentru lumea juriștilor români ai timpului, revista marca eforturile pentru satisfacerea unui obiectiv major: alinierea la preceptele și normele juridice ale lumii vestice, civilizate și civilizatoare. Precedat de succesul integrării unor reforme cu suflu modern de la mijlocul secolului XIX, noua publicație își demonstra meritele acum mai bine ca oricând.

După implementarea primei Constituții naționale, cu totul inovative, a unui Cod penal, civil și a procedurilor noi aferente acestora, înființarea Universităților din Iași și apoi din București ori crearea Înaltei Curți, apariția revistei „Dreptul” avea să fie un pas firesc și cât se poate de dezirabil pe drumul schimbărilor majore petrecute în țară. Noua organizare judiciară impunea apariția unei publicații de mare tiraj care să concentreze în paginile ei esența demersurilor legislative existente, strădanie încununată de succes încă de la prima sa ediție.

Din dorința de a urma cursul firesc al curgerii timpului, în întâmpinarea progresului, suntem mândri să povestim că din găzduirea nenumăratelor dezbateri științifice de amplu interes pentru sfera juridică, am reușit să ne aflăm în umbra primelor cărți de drept modern scrise vreodată în România. Sigur că parcursul nostru nu s-a aflat mereu la adăpost de constrângerile politice atât de apăsătoare odinioară. Astfel, la jumătatea secolului al XX-lea am fost siliți să restructurăm tot ce reușisem să construim până atunci. Pentru o scurtă perioadă, revista a primit denumirea de „Justiția nouă”, apoi „Revista română de drept”.

Publicistica juridică s-a îmbogățit și continuă să câștige valoare cu fiecare ediție reflectată pe retina cititorilor noștri. Suntem recunoscători că de 150 de ani ne sunteți alături, contribuind nu atât la răspândirea publicației, cât ne ajutați să scriem împreună istorie.

Alături de dvs. ne găsim motivația de a ne adapta constant la actualitatea juridică a vremurilor. Introducerea de rubrici noi, crearea posibilității de a fi citați și în format electronic, inserarea pârgurilor către legislația europeană, armonizarea înțelesului prevederilor legislative românești cu cele internaționale de interes pentru dvs. au reprezentat mereu deziderate pe care noi am făcut tot posibilul să le aducem la îndeplinire. Până acum, cred că nu am dezamăgit.

Revista „Dreptul” este și reprezintă, așa cum am arătat, nu doar conduita științifică a unor profesioniști, reprezintă totodată Istorie, Etică, Școală.

1. Reprezintă **ISTORIE** întrucât s-a ivit odată cu vremurile în care țara aceasta a purces să se alinieze statelor europene în modernizarea instituțiilor de stat, inclusiv sau mai ales a celor ce țin de Justiție. Odată cu acest curent benefic era necesară în mod impetuos și ajustarea conceptelor juridice, precum și a corpului sistemic funcțional.

Pentru pasionații istoriei dreptului românesc – și ar fi necesară o mai bună aplecare asupra acestui domeniu vast și policrom – afirm că în istoricul publicației vor putea descoperi o limbă română plină de farmec și savoare, un opus lingvistic unic și fascinant.

A scormoni pasional în istoricul limbajului propriei profesii reprezintă nu doar act de asimilare culturală, cât și o igienă a minții și a inimii: ajungi să îți iubești domeniul și să te apleci cu pasiune și devoțiune, cu respect asupra evoluției conceptuale polifonice a înțeleșurilor cuvintelor din vremuri diferite.

Revista noastră - **document** a fost, cum am relevat deja, prezentă în toate perioadele și în toate regimurile începând din veacul al XIX-lea până în prezent. S-a aliniat și a descâlcit înțelesul instituțiilor conceptuale juridice, în sensul pe care noi îl conferim acestui termen. A trecut prin toate avatarurile istoriei și, credem, v-a supraviețui inclusiv acestui despotism al manipulării pe care îl traversăm, dar sub condiția calității omului și al unor recunoscute competențe.

Regretăm că la ceas aniversar traversăm un moment istoric dramatic și bolnav. Ca indivizi și personalități trăim în izolare și lăsați în afara spațiului decizional al propriei deveniri istorice. Dar, fie că acestei lumi noi îi place sau nu, viitorul justiției aparține tot celor bine pregătiți și avizați care pot asuma trecutul și viitorul științei dreptului. Mai mult, aparține omului de vocație, juristului care deține conștiința valorilor presupuse de exercițiul responsabil al propriei profesii.

Așadar, fără urmă de îndoială, această publicație a noastră reprezintă un **Document istoric**, dovada unei reflectări a vremii. În ceea ce ne privește, studiul istoriei a reprezentat o primă pasiune și, ca orice primă patimă, a lăsat urme adânci, de netrecut. Pe parcursul unei lungi cariere a Robei mi-a folosit tot mai mult. Și mi-a folosit totodată nu doar în sala de judecată, cât în activitatea de cercetare a unor instituții juridice de predilecție personală.

2. Am afirmat că revista „Dreptul” reprezintă, prin calitate intrinsecă și prin calitatea materialelor apărute de-a lungul timpului, model de **ETICĂ** profesională. În paginile ei și-au pus cuvântul și demonstrațiile toți cei care pot fi onorați ca elită profesională de excepție, analiști, istorici ai dreptului, conceptualiști. (...)

Aceștia aveau nu doar ținută lingvistică și cultură umanistă profundă, aveau în ființa lor onoare în aplicarea spiritului legalității (nu neapărat a legii). Din pledoariile lor și din argumentele construite sistemic, aproape scolastic, în articole de ținută, respiră o atitudine impecabilă în apărarea interesului particular și general al omului, însă și respectul pentru interesul general al societății și al statului. Aceasta, pe vremea când statul român în formare ori constituit mai avea întreagă suveranitate națională.

Putem afirma în clar și limpede că, inclusiv în perioada regimului comunist, când sistema de status a instituțiilor juridice clasice a suferit mutații de factură „răsăriteană”, adevărații oameni de drept au respectat „sub specie” scopul nostru fundamental: apărarea omului. Arareori se făceau derogări demonstrative de la calitate și demnitate. (N.B. Nu ne

referim la sistemul milițienesc sau la anchetatori de subsol, ci la cei care conviețuiau în lumina demnității și omeniei).

3. Ca absolvenți de universități calibrate și ai facultăților de drept din țară, intrăm în profesiile și demnitățile publice cu scipiri de email în ochi și cu sufletul plin. Doar că realitatea și viața arareori se pliază pe visele noastre. Ne lovim sistematic de excepții, de proceduri, de contra-argumente. Atunci apelăm la **ȘCOALA** revistei, după un studiu serios și aprofundat al tratatelor de drept.

Căutam cu frenezie opinii avizate care să ne susțină și să ne sprijine curajul profesional, îndrăzneala. Găseam, mai mereu, cu generozitate în paginile ei teorii și construcții argumentative, spețe dezbătute, puncte de vedere diferite, dar bine susținute logico-argumentativ.

Îmi aduc aminte că făceam conspecte și învățam ca niște copii devotați de mănăstire. Revista „Dreptul” oferea material de pleoarie sau motivare judecătorească. Autorul articolului era garanția unui punct de vedere la fel de valabil ca silogismul irefragabil sau ca o decizie a Curții de Casație. Prin intermediul paginilor de revistă s-a creat un curent de dezbateri profesională, un mediu prietenos în cadrul corpului profesional. Din aceasta, oricine poate învăța, dacă are ochi și urechi și iubește profesia. Așa îmi aduc aminte ca în anul de grație, 1981, în numărul 7 al revistei, tânăr avocat fiind, am publicat primul meu studiu de drept intitulat „*Unele aspecte juridice ale prelevării și transplantului de organe umane*” („Revista Română de Drept” nr. 7/1981, p. 13-18).

În practică, revista a fost un prilej rar și unic pentru a învăța să ne exercităm profesiile cu ARTĂ și chiar cu răspundere.

Uniunea Juriștilor din Romania, editorul revistei „Dreptul” pe care o serbăm acum, nu a încetat nicio secundă să depună toate eforturile pentru a asigura atât continuitatea apariției acesteia, cât și ca nivelul științific al materialelor publicate să fie de referință. De aceea, astăzi, în calitate de președinte al UJR, simt nevoia să adresez mulțumiri deosebite, felicitări și cuvinte de respect celor care în trecut, în prezent și sper, și în viitor, își vor pune voința, pregătirea și inteligența în cercetarea științifică, a atât de întinsului și complexului domeniu al dreptului, iar rezultatele concrete le vor aduce în paginile revistei noastre bucuria tiparului care rămâne!

LA MULȚI ANI, revista „DREPTUL”, cu nădejdea unei lumi însănătoșite moral!

Gânduri alese, amintirii **ctitorilor și colaboratorilor revistei**, dar și efortului intelectual special al celor din prezent!

Arc peste timp. Un fragment din istoria publicisticii juridice române

EVOCARE – 150 DE ANI DE LA APARIȚIA PRIMULUI NUMĂR AL REVISTEI „DREPTUL” – O mare școală de juriști și de scrieri juridice –

Prof. univ. dr. h.c. **Ovidiu PREDESCU**
Director fondator al publicațiilor „Dreptul”

Prof. univ. dr. **Liviu-Bogdan CIUCĂ**
Director al publicațiilor „Dreptul”

1. La sfârșitul anului 1871, sub influența societății culturale *Junimea*, înființată în 1865 și datorită căreia, din 1 martie 1867, la Iași, a văzut lumina tiparului cunoscuta revistă *Convorbiri literare*, a fost creată „*Societatea juridică*” – cea dintâi societate juridică românească. În același an, joi, 16 decembrie, avea să vadă lumina tiparului primul număr al revistei „*Dreptul*” (la acea dată ziarul „*Dreptulu*”) – cea mai veche publicație juridică existentă în România zilelor noastre.

„*Societatea juridică*” l-a avut pe Constantin Bosianu (1815-1882) în calitate de președinte iar în funcția de vicepreședinte pe Constantin Eraclide (1819-1875). Cele două remarcabile personalități ale lumii juridice românești, înconjurate de un grup de tineri juriști, entuziaști, bine pregătiți profesional, reprezentând toate profesiile juridice, au stabilit drept scop fundamental pentru această societate *dezvoltarea cunoștințelor juridice și economice în România, precum și publicarea unei reviste de specialitate*. Mai mult, în calitate de membri fondatori, aceștia se obligau, pe de o parte, să plătească anual, cu titlu de cotizație, suma de 80 de lei și, pe de altă parte, să elaboreze fiecare cel puțin un articol pe lună în scopul publicării în revista „*Dreptul*”. Alături de Constantin Bosianu și Constantin Eraclide, printre membrii „*Societății juridice*” se numărau: Grigore G. Păucescu, C. Schina, Ioan Kalinderu, Vasile Missir, George Danielopolu, Ion Lahovary, Constantin Nacu, Em. Protopopescu-Pache (casier), Eugen Stănescu, Mihail Pherekyde, I. Gr. Poenaru-Bordea, Grigore V. Maniu, N. Ștefănescu (secretar) ș.a.

De asemenea, programul societății avea ca obiectiv major satisfacerea cerințelor de factură juridică ale tinerei societăți românești moderne, care, prin susținerea statului de

drept și a exigențelor pe care acesta se baza, urmărea în principal asocierea sa la valorile Europei de Vest.

Cu toate acestea, „Societatea juridică” s-a manifestat activ în privința îndeplinirii programului și obiectivelor sale doar câțiva ani (N.B.: la început avea 76 de membri și 61 în 1873), apoi activitatea sa principală a constat în publicarea revistei. În jurul acesteia a luat ființă o grupare cu denumirea „*Cei de la Dreptul*”, care s-a reliefat prin talentul și competența profesională exprimate publicistic. În plus, trebuie subliniat caracterul ei deschis, în sensul că atunci când a apărut *Curierul Judiciar*, la douăzeci de ani după *Dreptul*, mulți dintre colaboratorii *Dreptului* se regăseau cu materiale în paginile ambelor publicații juridice ale epocii.

1.1. Constantin Bosianu (n. 10 februarie 1815, București – d. 21 martie 1882, București) a fost profesor universitar, avocat și om politic. În anul 1844 își ia licența în litere la Universitatea Sorbona din Paris, iar în anul 1851, la Facultatea de Drept din Paris, obține titlul de doctor în drept (cu teza *De l'action paulienne, en droit roumain et en droit français*). În ceea ce privește activitatea sa unionistă, Constantin Bosianu a fost secretar al Divanului ad-hoc al Țării Românești (septembrie-decembrie 1857) și vicepreședinte al Comitetului Central al Unirii. Pe 24 ianuarie 1859, din calitate de membru al Adunării Elective a Munteniei, a votat și a avut un rol important în alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Țării Românești.

A fost director în Ministerul Justiției, ministru de interne și al lucrărilor publice, iar între 26 ianuarie și 14 iunie 1865 a fost președinte al Consiliului de Miniștri.

Scurt timp, în 1878, a fost primar al Capitalei, pentru ca în perioada 29 mai-15 noiembrie 1879 să dețină funcția de președinte al Senatului.

Pe plan profesional, a avut un rol important în elaborarea și adoptarea Legii pentru înființarea Curții de Casație și Justiție, ca președinte al Comisiei ad-hoc de analiză și prezentare a proiectului și actului normativ, și a făcut parte din primii 25 de membri ai instanței supreme. Totodată, Constantin Bosianu a fost vicepreședinte al Comisiei de redactori a Codului civil din 1864. Deopotrivă, semnificative rămân și funcțiile sale profesionale, și anume: profesor de drept roman, devenea în anul 1864 primul decan al Facultății de Drept din București, după înființarea universității; avocat de talent a fost ales decan al Baroului Ilfov în 1871 și 1873, fiind considerat de C. Bacalbașa drept cel mai mare avocat al timpului său; un alt contemporan al său, D.C. Popescu, îl înfățișa ca pe „Un model de știință, probitate și desinteres... În rândul avocaților, fără îndoială posteritatea îi va acorda un loc strălucit”; la data de 30 iunie 1879 a devenit membru de onoare al Academiei Române pentru întreaga activitate științifico-culturală.

Casa sa din parcul Carol din București, unde funcționează în prezent o parte a Institutului Astronomic al Academiei Române, constituie un reprezentativ monument de arhitectură.

1.2. Constantin Eraclide (n. 7 iulie 1819 – d. noiembrie 1875, București) a făcut studii de drept la Universitatea din Paris. S-a distins în calitate de magistrat, ajungând prim-președinte al Curții de Casație. De asemenea, profesor la Universitatea din Iași, a fost și membru al Consiliului de Stat, precum și secretar general la Ministerul Justiției (martie-octombrie 1863). Pentru o foarte scurtă perioadă (3-17 noiembrie 1868) a fost ministru de justiție. De remarcat este însă faptul că a fost unul dintre primii autori români care a înțeles necesitatea elaborării unor lucrări explicative asupra codurilor adoptate în perioada lui Alexandru Ioan Cuza, dintre care amintim: Explicațiune teoretică și practică a Codicilor penal și de procedură criminală (1865); Explicațiune teoretică și practică a Codicelui civil (3 volume, București, 1873) ș.a.

Apariția revistei „Dreptul” este urmarea firească a înlăptuirii marilor reforme moderne în perioada 1862-1866, inclusiv a celei instituțional-legislative. Ne referim aici la adoptarea și intrarea în vigoare a codurilor civil și de procedură civilă, penal și de procedură penală, a Constituției de la 1866, precum și la crearea instituțiilor judiciare de tip occidental european (de pildă, înființarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, noua organizare judiciară, modernizarea profesiei de avocat), precum și a facultăților de drept din cadrul universităților din Iași și din București, care au dat un nou impuls și au imprimat ample orizonturi și publicisticii juridice.

1.3. În legătură cu revista „Dreptul”, ca publicație juridică ea a urmat în ordine cronologică „Gazetei Tribunalelor” – cel dintâi ziar cu profil juridic, înființat la 24 decembrie 1860, director fiind Aristide Pascal, jurist de seamă și om cu o cultură de mare anvergură, profesor și decan la Facultatea de Drept din București. Din păcate, după numai trei ani, această publicație și-a încetat apariția. Însă, între cele două publicații era o deosebire esențială: dacă „Gazeta Tribunalelor” s-a identificat cu vechile legiuiri românești, revista „Dreptul” a aparținut epocii legislative moderne din țara noastră, care a început cu marile coduri adoptate în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

Pentru întregirea perspectivei diacronice în domeniu, mai trebuie menționat că între Gazeta Tribunalelor și revista „Dreptul” au mai existat, cu caracter efemer și fără relevanță științifică, alte două publicații – „Constituțiunea” (noiembrie 1864-februarie 1865) și „Revista practică de drept român” (noiembrie 1871).

Revista „Dreptul” – în principal, creație a tinerei generații de juriști din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cei mai mulți cu studii în Europa Occidentală – este nu numai cea mai veche publicație juridică românească, dar ea ocupă un onorant loc pe podiumul revistelor de cultură de la noi, dacă ținem cont de data apariției acestora și luăm în calcul și revista „Familia” (înființată de Iosif Vulcan, scriitor și publicist, membru al Academiei Române, în anul 1865 la Budapesta, având drept program răspândirea culturii române în

Transilvania și cultivarea limbii și a conștiinței naționale; în 1880 redacția revistei se mută la Oradea).

„*Dreptul*” a fost tipărită în București la „Tipografia Curții (Lucrătorii Asociați)” în Pasajul Român nr. 12 și apărea joia și duminica. Un număr avea 8 pagini, fiind numerotat separat. Publicația era administrată din sediul aflat în Piața Teatrului, Casa Resch, prețul unui abonament anual era de 40 de lei noi, iar pe 6 luni de 20 de lei noi.

Obiectivele principale ale publicației au fost creionate de *Grigore G. Păucescu* – redactor general al revistei – în primul număr al acesteia. După ce a subliniat faptul că apariția revistei a răspuns unei necesități reale în sfera juridică, Grigore G. Păucescu a precizat, cu referire la obiectivele „*Dreptului*”, următoarele: „Ziarul *Dreptul*, în prezența unei legislații ce nu e încă bine cunoscută, își propune a lămurii și vulgariza principiile cele mai mari de drept și principiile cele mai necesare de economie politică, așa de strâns legate de cele dintâi. El va discuta, de asemenea, din punctul de vedere al intereselor și al trebuințelor noastre naționale, lacunele ce prezintă legislația noastră, precum și diferitele proiecte ce se vor propune Corpurilor legiuitoare. Dar mai ales *Dreptul* se va aplica a da la lumină tezaurile de muncă și de cunoștință ce magistrații cei buni depun în sentințele lor și care până acum au rămas ascunse în arhivele tribunalelor”.

Astfel, în acest context, chiar în primul număr al ziarului „*Dreptul*” se publicau la rubrica „Jurisprudență – Justiția civilă”, două decizii pronunțate în 1871 de Înalta Curte de Casație și Justiție – una privind dreptul de apărare, alta în cauza „Statul cu Gr. Holban”, cu referire la averea mănăstirii Mogoșești. La fel, la rubrica „Diverse”, evidențiindu-se jurisprudența contradictorie în materie de liberare condiționată pe cauțiune a apelantului, se indica soluția conformă cu „legislațiunea noastră actuală”.

Mai mult, în numărul 2 al revistei, apărut duminică, 19 decembrie 1871, erau publicate primul comentariu de jurisprudență la decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție în cauza „Statul cu Gr. Holban”, autor fiind D. Gianni, precum și cele dintâi articole de doctrină (de exemplu: *Ce e contractul* semnat de Grigore G. Păucescu; *Ce sunt bursele de comerț*, având ca autor pe E. Protopopescu-Pache).

Rubrica de economie politică a debutat în numărul 3, din joi, 23 decembrie 1871, cu un articol însemnat intitulat „Natura și funcțiunea monedei” scris de Vasile Brătianu.

1.4. Grigore G. Păucescu (n. 5 februarie 1842, Roșiorii de Vede – d. 4 mai 1897, București) a condus revista „*Dreptul*” – cu unele întreruperi –, mai întâi în calitate de redactor general și apoi ca director, de la apariția primului număr și până în anul 1897, când a încetat din viață. A fost cea dintâi mare personalitate a revistei pe care nu numai că a întemeiat-o, dar a și susținut-o material.

Licențiat al Facultății de Drept din Paris (1865), el s-a remarcat ca o personalitate complexă. În primul rând, s-a afirmat în domeniul scrisului, unde a abordat teme din

aproape toate ramurile dreptului, fiind unul dintre cei mai prestigioși juriști din ultimii 25 de ani ai secolului al XIX-lea. Dintre lucrările publicate se detașează *Tratatul obligațiilor* (în două volume, în 1884 și, respectiv, 1891), apărut mai întâi în foileton în „*Dreptul*”.

Pe plan profesional, la numai 26 de ani, a ajuns, pe baza meritelor sale, procuror la Înalta Curte de Casație și Justiție (1868-1871). De asemenea, a fost judecător, după care a intrat în avocatură [avocat în Baroul Ilfov (1871-1897)].

În calitate de politician, a fost deputat în Parlamentul României (1875-1897) și vicepreședinte al Adunării Deputaților (1891-1892), precum și ministru al domeniilor publice (30 martie 1889-16 noiembrie 1890).

În plan publicistic, în 1882, i-a succedat marelui poet național, Mihai Eminescu, la conducerea ziarului „*Timpul*”. Deopotrivă, a fost director al ziarului „*Epoca*” (1885-1887).

În casa sa din București, actualul sediu al Uniunii Arhitecților, a fost recitată pentru prima dată, de către însuși Mihai Eminescu, Scrisoarea a III-a.

În discursul susținut cu ocazia banchetului prilejuit de aniversarea a 50 de ani de la apariția revistei „*Dreptul*”, Vasile Missir, referindu-se la Grigore G. Păucescu, arăta: „E un tânăr procuror la Curtea de Casație, unul dintre cei mai distinși magistrați, inteligent, învățat, plin de ardoare de muncă și desinteresat... El a conceput ideea constituirii *societății juridice* cu scopul de a scoate de îndată un ziar juridic și cu iluziunea de a edita în viitor cărți de drept”.

Sub conducerea lui Grigore G. Păucescu, revista „*Dreptul*” avea 4 secțiuni, fiecare având desemnați redactori speciali. Astfel, la secțiunea *legislație* au lucrat C. Schina, Grigore Triandafil, Ioan Kalinderu, Vasile (Basile) Missir; din secțiunea de *doctrină* făceau parte George Danielopolu, Ion Lahovari, Constantin Nacu, G.E. Schina; secțiunea de *jurisprudență* cuprindea redactori precum Eugen Stătescu, Dim. Giani, Mihail Pherekyde, I. Gr. Poenaru-Bordea; în sfârșit la secțiunea de *economie politică* își desfășurau activitatea Al. Vericeanu, R. N. Opreanu, Em. Protopopescu-Pache, V. Brătianu.

Astfel, în această perioadă de început, la rubrica de *legislațiune* au fost dezbătute probleme referitoare la conținutul actelor normative aflate în proces de adoptare sau prevederi ale celor deja în vigoare, cum ar fi: proiectul de lege pentru transformarea câtorva crime în delikte corecționale, forma actelor autentice, ce sunt titlurile executorii, un proiect de lege pentru regularea definitivă a chestiunii pensiilor, reforma organizării judecătorești în Franța, impozitul asupra venitului în Germania ș.a.

În ceea ce privește *doctrina* se remarcă diversitatea temelor abordate atât de teoreticieni, cât și de practicieni ai dreptului cu experiență și talent publicistic, dintre care amintim: cazurile de incompatibilitate, recuzare și abținere ale judecătorilor de instrucție, acțiunile publice și acțiunile private, răspunderea disciplinară a magistraților, eroarea de drept, arta de a asculta un martor etc.

La rubrica de *conomie politică* se regăseau subiecte, precum: raporturile economiei politice cu dreptul și legislația, despre credit, bănci, finanțe, noțiuni generale de economie politică ș.a.

În fine, dar nu în ultimul rând, secțiunea de *jurisprudență* era împărțită în două categorii, și anume, *justiție civilă* și *justiție penală* în cadrul cărora erau reproduse hotărâri judecătorești în întregime, uneori cu note și comentarii, sau numai rezumate reprezentative.

Anul 1872 avea să marcheze o altă inițiativă publicistică semnificativă a *Societății juridice* și a ziarului „*Dreptul*” constând în realizarea anuarului tuturor legilor promulgate și a tuturor regulamentelor și circularilor instructive relative la aplicarea lor.

De asemenea, subliniem și preocuparea societății, precum și a revistei de a contribui la definitivarea și dezvoltarea unei terminologii juridice românești într-o perioadă de formare a identității naționale moderne, printre altele prin inițierea în paginile publicației, începând cu anul 1873, a unui dicționar juridic. În acest mod, era tradus în practică rolul de veritabilă „Academie juridică” asumat de *Societatea juridică* și promovat constant de revistă.

Facem precizarea că din anul 1874 printre colaboratorii revistei s-a numărat și Alexandru Degré.

În perioada de început a publicației [1871-1876], redactorii Vasile M. Missir și Emmanuel Protopopescu-Pache s-au evidențiat prin modul în care s-au ocupat de revistă.

1.5. Vasile (Basile) Missir (n. 17 iulie 1843, Focșani – d. 21 aprilie 1929, București) a urmat mai întâi cursurile Facultății de Drept din Iași (1860), apoi la Paris, unde a obținut licența în drept. A fost doctor în drept, magistrat, prim-procuror pentru Ilfov, avocat și autor al *legii meseriilor*, precum și a numeroase lucrări. În plan politic a deținut demnitatea de ministru al agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor (14 februarie 1901-18 iulie 1902). De asemenea, a fost președintele Adunării Deputaților (15 decembrie 1909-16 februarie 1910) și al Senatului României (21 februarie 1914-9 decembrie 1916).

În intervalul 4 ianuarie-19 decembrie 1876 a condus *de facto* revista „Dreptul” întrucât Grigore G. Păulescu, din motive de sănătate, nu a mai putut lucra efectiv pentru aceasta, iar Emanoil Protopopescu-Pache, din cauza obligațiilor sale publice, nu s-a mai ocupat de revistă un anumit timp.

1.6. La rândul său **Emanoil Protopopescu-Pache** (n. 12 februarie 1845, București – d. 28 aprilie 1893, București), cunoscut și sub numele de Pache Protopopescu, s-a remarcat de-a lungul vieții atât în domeniul juridic (inclusiv în publicistica juridică), cât și în alte domenii de activitate.

A absolvit Colegiul „Sfântul Sava” din București, după care a urmat cursurile Facultății de Drept din București (1863-1866) unde a obținut licența în drept (1866). De asemenea, a studiat la Paris (diplomă de licență în anul 1867) și Bruxelles și și-a luat doctoratul în drept la Universitatea din Bruxelles (1867) și, mai târziu, în 1870, la Geneva.

A fost printre primii redactori speciali ai revistei „Dreptul” – secțiunea de economie politică; la 30 noiembrie 1880 a fost cooptat în noul comitet de redacție al acesteia. Deopotrivă, a făcut parte dintre întemeietorii ziarelor „Binele public” și „România”. A realizat lucrări în domenii variate.

A profesat avocatura, a fost prefect al poliției capitalei (1876), deputat și vicepreședinte al Camerei Deputaților. În perioada 1879-1888 a fost profesor de drept la Școala Comercială din București, fiind și director al instituției în anul 1881.

Din aprilie 1888 și până în decembrie 1891, când și-a dat demisia, Emanoil Protopopescu-Pache a deținut funcția de primar al Bucureștiului, fiind „întâiul primar bun al Bucureștilor” așa cum avea să-l numească mai târziu Tudor Arghezi. În calitate de primar a modernizat și „europenizat” Bucureștiul prin: realizarea axelor nord-sud și est-vest, construindu-se astfel principalele bulevarde, iar străzile au fost pavate cu piatră și bolovani; construirea a 28 de școli; modernizarea transportului în comun; amenajarea parcului Cișmigiu ș.a.

1.7. O altă importantă personalitate care și-a pus amprenta asupra revistei, fiind unul dintre cei mai importanți redactori speciali la secțiunea de jurisprudență, a fost avocatul și politicianul **Mihail Pherekyde** (n. 14 noiembrie 1842, București – d. 24 ianuarie 1926, București). După ce a absolvit școala de la „Sfântul Sava” din București, a urmat cursurile liceului „Louis le Grand” din Paris. În anul 1862 obține licența în litere la Sorbona, iar în 1866 titlul de doctor în drept tot la Paris. Un an mai târziu, revenind în țară, exercită pentru trei luni funcția de procuror, după care intră în avocatură.

Pe plan politic s-a numărat printre fondatorii Partidului Național Liberal, în mai 1875, apoi a deținut în mai multe rânduri funcții de ministru, dintre care amintim: ministru de justiție (aprilie-iulie 1876; aprilie-iunie 1881; iunie-noiembrie 1881); ministru al lucrărilor publice (noiembrie 1878-iulie 1879); ministru plenipotențiar la Paris (decembrie 1881-1884); ministru de externe (decembrie 1885-martie 1888); ministru de interne (martie 1897-martie 1899; decembrie 1909-februarie 1910); ministru fără portofoliu (decembrie 1916-ianuarie 1918; noiembrie 1918-septembrie 1919). De asemenea, în anul 1879 a fost numit în Comisia pentru delimitarea Dobrogei.

Deopotrivă, a fost președinte al Adunării Deputaților (1901-1904; 1907-1909; 1910-1911; 1914-1916), precum și președinte al Senatului (1922-1926). În calitate de președinte al Adunării Deputaților, la Consiliul de Coroană din 21 iulie/3 august 1914 a